

T.C.
BAŞBAKANLIK
Sermaye Piyasası Kurulu
Ortaklıklar Finansmanı Dairesi Başkanlığı

Sayı : 29833736-105.03.01-E.11782

03.11.2015

Konu : Yurt dışı borçlanma aracı ihracı hk.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.
Sanayi Mah. Eski Büyükdere Cad. Güler Sok. No:51
Kağıthane/İSTANBUL

- İlgi : a) 05.12.2014 tarih ve 782 sayılı yazınız. (Genel Evrak: 09.12.2014-22576)
b) 31.12.2014 tarih ve 29833736-105.03.01-2659-12818 sayılı yazımız.
c) 30.10.2015 tarih ve 522 sayılı yazınız. (Genel Evrak: 02.11.2015-20234)

İlgi (a)'da kayıtlı başvurunuz ile yurt dışında toplam 5.000.000.000 ABD Doları karşılığı tutarda ABD Doları, Avro, İsviçre Frangı ve/veya diğer tüm para birimlerinde, söz konusu ihraç tavanı içerisinde kalmak kaydıyla Bankanızca bir yıllık dönem içerisinde bir veya daha fazla seferde gerçekleştirilmek üzere ihraç edilecek borçlanma araçlarına ilişkin ihraç belgesinin Kurulumuzca onaylanması talep edilmiş, söz konusu talebinizin Kurulumuzun 30.12.2014 tarih ve 36/1285 sayılı kararı ile olumlu karşılandığı, ilgi (b)'de kayıtlı yazımız ile Bankanıza bildirilmiştir.

Bu defa ilgi (c)'de kayıtlı yazınız ile anılan Kurul kararıyla onaylanan ve toplam 5.000.000.000 ABD Doları karşılığı tutarda ABD Doları, Avro, İsviçre Frangı ve/veya diğer tüm para birimlerindeki ihraç tavanını içeren ihraç belgesi kapsamında Bankanızca yurt dışında ihraç edilecek 93 gün vadeli 12.600.000 Euro nominal değerli bonolara ilişkin olarak hazırlanmış tertip ihraç belgesinin Kurulumuzca onaylanması talep edilmiş olup, gerçekleştirilecek ihraca ilişkin Kurulumuzca onaylı tertip ihraç belgesi Ek/1'de, ihraç takip belgesi ise Ek/2'de yer almaktadır.

Ekte yer alan Kurulumuzca onaylı tertip ihraç belgesinin ticaret siciline tescil edilmesine gerek bulunmamakta olup, söz konusu belgenin teslim alınmasını takiben on beş iş günü içerisinde ve her hâlükârda satıştan önce Bankanızın internet sitesinde ve Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ilan edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, işbu yazımız ekinde yer alan tertip ihraç belgesi kapsamında ihraç edilecek borçlanma araçlarının ihraç tutarı, ihraç tarihi, ISIN kodu, vade başlangıç tarihi, vadesi, faiz oranı, saklamacı kuruluş, ihracın gerçekleştirildiği döviz cinsi ve ülkeye ilişkin bilgilerin, ihracın gerçekleştirilmesini takip eden üç iş günü içinde Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK)'ye iletilmesi ve MKK'ya iletilen bu bilgilerde erken itfa bildirimini dahil değişiklik olması halinde, değişikliğin yapıldığı tarihi takip eden üç iş günü içinde MKK'ya bilgi verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, Kurulumuzca onaylı tertip ihraç belgesi kapsamında yurt dışında ihraç edilecek borçlanma

araçlarına ilişkin olarak, ihraç işleminden sonra borçlanma araçlarının yurt içinde satışına yol açacak işlemlerde bulunulmaması gerektiği hususunun Bankanıza hatırlatılmasında fayda görülmektedir.

Bilgi edinilmesini ve Kurulumuz düzenlemelerinde yer alan yükümlülüklerin süresi içinde yerine getirilmesi hususunda gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Fatma AKGÜN OLUM
Daire Başkanı

Ekler:

- 1- Tertip İhraç Belgesi (2 sayfa)
- 2- İhraç Takip Belgesi (4 sayfa)

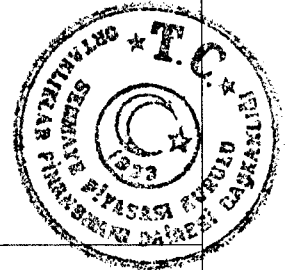
YURT İÇİNDE HALKA ARZ EDİLMESİZİN VEYA YURT DIŞINDA İHRAÇ EDİLECEK ORTAKLIK HAKKI VERMEYEN SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINA İLİŞKİN TERTİP İHRAÇ BELGESİDİR

İşbu Tertip İhraç Belgesi, Sermaye Piyasası Kurulu'nun 30.12.2014 tarih ve 36/1285 sayılı kararı ile onaylanan İhraç Belgesi kapsamında satışı yapılacak olan sermaye piyasası araçlarının ihracı nedeniyle düzenlenmiş ve Kurulca onaylanmıştır. Ancak bu belgenin onaylanması, ihraççının veya bu belgeye konu sermaye piyasası araçlarının veya bunların fiyatlarının Kurul veya kamuca tekeffülü anlamına gelmez ve bu sermaye piyasası araçlarında yapılacak işlemlere ilişkin bir tavsiye olarak da kabul edilemez. Ayrıca ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarının fiyatı ihraççı tarafından belirlenmiş olup, fiyatın belirlenmesinde Sermaye Piyasası Kurulu'nun herhangi bir takdir ya da onay yetkisi yoktur.

Ortaklığımıza ve işbu Tertip İhraç Belgesine konu ortaklık hakkı vermeyen sermaye piyasası araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

İhraççı	:	T.Vakıflar Bankası T.A.O.
İhraççının ticaret sicili / Ticaret sicil numarası	:	İstanbul / 776444
İhraca ilişkin yetkili organ kararı / karar tarihi (Genel kurul kararı / Yönetim kurulu kararı)	:	03.12.2014 tarih ve 86532 sayılı ile 02.04.2015 tarih 87025 sayılı Yönetim Kurulu Kararları
İhraca aracılık eden aracı kuruluş (varsa açıklanacak olup, herhangi bir değişiklik olması durumunda özel durum açıklaması yapılmak suretiyle bilgi verilecektir)	:	Societe Generale
Garantör (varsa açıklanacak olup, herhangi bir değişiklik olması durumunda özel durum açıklaması yapılmak suretiyle bilgi verilecektir)	:	-
İhraç edilecek sermaye piyasası aracı (Sadece biri seçilecek)	:	☒ Tahvil / Bono ☐ Kira Sertifikası ☐ Gayrimenkul Sertifikası ☐ VDMK ☐ VTMK ☐ IDMK ☐ ITMK ☐ Diğer
İhraç türü (Sadece biri seçilecek)	:	☐ Yurt içi halka arz edilmeksizin satış ☒ Yurt dışı satış
Bu belge kapsamında ihraç edilebilecek sermaye piyasası araçlarının toplam nominal değeri	:	12.600.000 Euro.
Kurulca onaylanmış İhraç Belgesi kapsamında verilen ihraç tavanı	:	5.000.000.000 ABD Doları ve eşdeğerinde TL veya diğer yabancı para birimleri
Kurulca onaylanmış İhraç Belgesi kapsamında daha önce verilen Tertip İhraç Belgelerine konu sermaye piyasası araçlarının toplam nominal değeri (Bu ihraç hariç)	:	1.959.609.998 ABD Doları

03 Kasım 2015

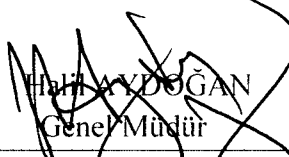
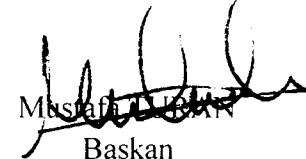

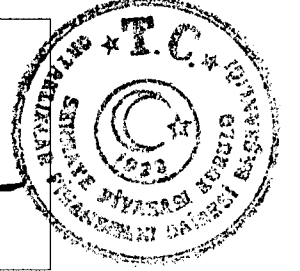
(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

ORTAKLIK HAKKI VERMEYEN SPA – TERTİP İHRAÇ BELGESİ

Kanuni yetki ve sorumluluklarımız dahilinde ve görevimiz çerçevesinde işbu Tertip İhraç Belgesinde yer alan bilgilerin gerçeğe uygun olduğunu ve bu bilgilerin anlamını değiştirecek nitelikte bir eksiklik bulunmadığını beyan ederiz.

İhraççı T.Vakıflar Bankası T.A.O.	
 Halil AYDOĞAN Genel Müdür	 Mustafa AYDOĞAN Başkan

03 Kasım 2015

**BORÇLANMA ARAÇLARI
İHRAÇ TAKİP BELGESİ**

Sayı :423/B-1285

Tarih: 03.11.2015

Ortaklığın Unvanı	:	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
İhraca İlişkin;		
Kurul Karar Tarihi	:	30.12.2014
Kurul Karar Sayısı	:	36/1285
Kurulca Karar Verilen İhraç Tutarı	:	5.000.000.000 ABD Doları

Belge Tarih/Sayısı	Türü	Nominal Değeri	Vade	Satış Yöntemi
1) 20.01.2015, 5/T-1285	Tahvil	25.000.000 ABD Doları	366 gün	Yurt dışı satış
2) 27.01.2015, 18/B-1285	Bono	10.000.000 ABD Doları	181 gün	Yurt dışı satış
3) 29.01.2015, 12/T-1285	Tahvil	500.000.000 ABD Doları	3654 gün	Yurt dışı satış
4) 09.02.2015, 38/B-1285	Bono	23.200.000 ABD Doları	93 gün	Yurt dışı satış
5) 09.02.2015, 39/B-1285	Bono	35.000.000 ABD Doları	93 gün	Yurt dışı satış
6) 09.02.2015, 40/B-1285	Bono	18.600.000 ABD Doları	178 gün	Yurt dışı satış
7) 17.02.2015, 47/B-1285	Bono	9.800.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
8) 17.02.2015, 48/B-1285	Bono	17.000.000 ABD Doları	92 gün	Yurt dışı satış
9) 17.02.2015, 49/B-1285	Bono	9.000.000 ABD Doları	177 gün	Yurt dışı satış
10) 17.02.2015, 50/B-1285	Bono	21.000.000 ABD Doları	182 gün	Yurt dışı satış
11) 24.02.2015, 55/B-1285	Bono	17.800.000 ABD Doları	182 gün	Yurt dışı satış
12) 24.02.2015, 56/B-1285	Bono	7.200.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
13) 24.02.2015, 57/B-1285	Bono	11.000.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
14) 24.02.2015, 58/B-1285	Bono	17.200.000 ABD Doları	93 gün	Yurt dışı satış
15) 24.02.2015, 59/B-1285	Bono	28.000.000 ABD Doları	93 gün	Yurt dışı satış
16) 02.03.2015, 24/T-1285	Tahvil	4.000.000 ABD Doları	367 gün	Yurt dışı satış
17) 02.03.2015, 68/B-1285	Bono	12.200.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
18) 02.03.2015, 69/B-1285	Bono	4.600.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
19) 10.03.2015, 80/B-1285	Bono	16.400.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
20) 10.03.2015, 81/B-1285	Bono	6.600.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
21) 10.03.2015, 82/B-1285	Bono	18.500.000 ABD Doları	176 gün	Yurt dışı satış
22) 17.03.2015, 29/T-1285	Tahvil	15.600.000 Euro (16.560.960 ABD Doları) ¹	373 gün	Yurt dışı satış
23) 17.03.2015, 93/B-1285	Bono	21.200.000 Euro (22.505.920 ABD Doları) ¹	184 gün	Yurt dışı satış

24) 17.03.2015, 94/B-1285	Bono	7.000.000 Euro (7.431.200 ABD Doları) ¹	184 gün	Yurt dışı satış
25) 17.03.2015, 95/B-1285	Bono	30.500.000 Euro (32.378.800 ABD Doları) ¹	184 gün	Yurt dışı satış
26) 17.03.2015, 96/B-1285	Bono	15.000.000 ABD Doları	178 gün	Yurt dışı satış
27) 18.03.2015, 97/B-1285	Bono	26.500.000 ABD Doları	177 gün	Yurt dışı satış
28) 20.03.2015, 112/B-1285	Bono	7.000.000 ABD Doları	179 gün	Yurt dışı satış
29) 20.03.2015, 113/B-1285	Bono	21.000.000 ABD Doları	92 gün	Yurt dışı satış
30) 20.03.2015, 114/B-1285	Bono	24.700.000 ABD Doları	182 gün	Yurt dışı satış
31) 20.03.2015, 115/B-1285	Bono	10.200.000 Euro (10.819.140 ABD Doları) ²	182 gün	Yurt dışı satış
32) 27.03.2015, 125/B-1285	Bono	20.000.000 ABD Doları	182 gün	Yurt dışı satış
33) 27.03.2015, 126/B-1285	Bono	9.200.000 ABD Doları	191 gün	Yurt dışı satış
34) 07.04.2015, 141/B-1285	Bono	9.200.000 Euro (9.956.240 ABD Doları) ³	191 gün	Yurt dışı satış
35) 07.04.2015, 142/B-1285	Bono	25.400.000 Euro (27.487.880 ABD Doları) ⁴³	92 gün	Yurt dışı satış
36) 07.04.2015, 143/B-1285	Bono	45.000.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
37) 29.04.2015, 182/B-1285	Bono	29.400.000 Euro (31.919.580 ABD Doları) ⁴	97 gün	Yurt dışı satış
38) 30.04.2015, 189/B-1285	Bono	6.000.000 ABD Doları	189 gün	Yurt dışı satış
39) 30.04.2015, 190/B-1285	Bono	15.000.000 Euro (16.360.500 ABD Doları) ⁵	178 gün	Yurt dışı satış
40) 05.05.2015, 197/B-1285	Bono	7.900.000 ABD Doları	181 gün	Yurt dışı satış
41) 05.05.2015, 198/B-1285	Bono	11.400.000 Euro (12.537.720 ABD Doları) ⁶	183 gün	Yurt dışı satış
42) 12.05.2015, 212/B-1285	Bono	40.000.000 Euro (45.380.000 ABD Doları) ⁷	191 gün	Yurt dışı satış
43) 13.05.2015, 214/B-1285	Bono	17.600.000 Euro (19.747.200 ABD Doları) ⁸	190 gün	Yurt dışı satış
44) 13.05.2015, 215/B-1285	Bono	10.000.000 Euro (11.220 000 ABD Doları) ⁸	189 gün	Yurt dışı satış
45) 13.05.2015, 216/B-1285	Bono	7.400.000 Euro (8.302.800 ABD Doları) ⁸	182 gün	Yurt dışı satış
46) 15.05.2015, 220/B-1285	Bono	5.000.000 Euro 5.618.500 ABD Doları) ⁹	185 gün	Yurt dışı satış
47) 15.05.2015, 221/B-1285	Bono	15.000.000 ABD Doları	89 gün	Yurt dışı satış
48) 15.05.2015, 222/B-1285	Bono	20.000.000 ABD Doları	184 gün	Yurt dışı satış
49) 15.05.2015, 223/B-1285	Bono	5.200.000 Euro (5.843.240 ABD Doları) ⁹	182 gün	Yurt dışı satış

¹ 11.03.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0616 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

² 18.03.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0607 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

³ 02.04.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0822 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

⁴ 24.04.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0857 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

⁵ 28.04.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0907 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

⁶ 29.04.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0998 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

⁷ 07.05.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1345 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

⁸ 08.05.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1220 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

⁹ 13.05.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1237 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

50) 22.05.2015, 235/B-1285	Bono	7.500.000 ABD Doları	180 gün	Yurt dışı satış
51) 27.05.2015, 243/B-1285	Bono	7.200.000 ABD Doları	183 gün	Yurt dışı satış
52) 27.05.2015, 244/B-1285	Bono	25.000.000 ABD Doları	181 gün	Yurt dışı satış
53) 01.06.2015, 249/B-1285	Bono	25.000.000 Euro (27.255.000 ABD Doları) ¹⁰	92 gün	Yurt dışı satış
54) 01.06.2015, 250/B-1285	Bono	37.400.000 Euro (40.773.480 ABD Doları) ¹⁰	184 gün	Yurt dışı satış
55) 01.06.2015, 251/B-1285	Bono	54.400.000 ABD Doları	183 gün	Yurt dışı satış
56) 09.06.2015, 259/B-1285	Bono	6.400.000 ABD Doları	187 gün	Yurt dışı satış
57) 09.06.2015, 260/B-1285	Bono	23.000.000 Euro (25.875.000 ABD Doları) ¹¹	181 gün	Yurt dışı satış
58) 12.06.2015, 262/B-1285	Bono	24.000.000 ABD Doları	185 gün	Yurt dışı satış
59) 12.06.2015, 263/B-1285	Bono	18.200.000 ABD Doları	183 gün	Yurt dışı satış
60) 12.06.2015, 264/B-1285	Bono	31.800.000 ABD Euro (35.975.340 ABD Doları) ¹²	182 gün	Yurt dışı satış
61) 19.06.2015, 271/B-1285	Bono	20.600.000 Euro (23.201.780 ABD Doları) ¹³	184 gün	Yurt dışı satış
62) 19.06.2015, 272/B-1285	Bono	5.400.000 Euro (6.082.020 ABD Doları) ¹³	177 gün	Yurt dışı satış
63) 19.06.2015, 273/B-1285	Bono	27.600.000 Euro (31.085.880 ABD Doları) ¹³	182 gün	Yurt dışı satış
64) 26.06.2015, 58/T-1285	Tahvil	500.000.000 Japon Yeni (4.035.838 ABD Doları) ¹⁴	367 gün	Yurt dışı satış
65) 26.06.2015, 282/B-1285	Bono	19.200.000 ABD Doları	193 gün	Yurt dışı satış
66) 26.06.2015, 283/B-1285	Bono	26.000.000 ABD Doları	176 gün	Yurt dışı satış
67) 03.07.2015, 290/B-1285	Bono	22.800.000 ABD Doları	193 gün	Yurt dışı satış
68) 07.07.2015, 294/B-1285	Bono	7.200.000 ABD Doları	190 gün	Yurt dışı satış
69) 14.07.2015, 303/B-1285	Bono	10.000.000 ABD Doları	92 gün	Yurt dışı satış
70) 21.07.2015, 306/B-1285	Bono	6.500.000 ABD Doları	189 gün	Yurt dışı satış
71) 23.07.2015, 309/B-1285	Bono	16.000.000 ABD Doları	179 gün	Yurt dışı satış
72) 24.07.2015, 314/B-1285	Bono	5.000.000 ABD Doları	95 gün	Yurt dışı satış
73) 24.07.2015, 315/B-1285	Bono	10.000.000 ABD Doları	177 gün	Yurt dışı satış
74) 31.07.2015, 318/B-1285	Bono	12.000.000 ABD Doları	179 gün	Yurt dışı satış
75) 06.08.2015, 322/B-1285	Bono	10.600.000 ABD Doları	90 gün	Yurt dışı satış
76) 13.08.2015, 329/B-1285	Bono	5.600.000 ABD Doları	90 gün	Yurt dışı satış
77) 17.08.2015, 338/B-1285	Bono	17.000.000 ABD Doları	185 gün	Yurt dışı satış
78) 17.08.2015, 339/B-1285	Bono	9.400.000 ABD Doları	87 gün	Yurt dışı satış
79) 24.08.2015, 347/B-1285	Bono	13.200.000 ABD Doları	186 gün	Yurt dışı satış
80) 24.08.2015, 348/B-1285	Bono	8.400.000 ABD Doları	86 gün	Yurt dışı satış

¹⁰27.05.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,0902 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹¹ 05.06.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1250 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹² 10.06.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1313 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹³ 17.06.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1263 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹⁴ 24.06.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 ABD Doları=123,89 Japon Yeni) üzerinden hesaplanmıştır.

81) 31.08.2015, 356/B-1285	Bono	23.600.000 ABD Doları	183 gün	Yurt dışı satış
82) 03.09.2015, 360/B-1285	Bono	11.000.000 ABD Doları	96 gün	Yurt dışı satış
83) 11.09.2015, 370/B-1285	Bono	8.000.000 ABD Doları	89 gün	Yurt dışı satış
84) 17.09.2015, 378/B-1285	Bono	10.000.000 Euro (11.305.000 ABD Doları) ¹⁵	90 gün	Yurt dışı satış
85) 29.09.2015, 382/B-1285	Bono	9.000.000 Euro (10.057.500 ABD Doları) ¹⁶	100 gün	Yurt dışı satış
86) 01.10.2015, 392/B-1285	Bono	13.600.000 Euro (15.289.120 ABD Doları) ¹⁷	100 gün	Yurt dışı satış
87) 19.10.2015, 407/B-1285	Bono	12.400.000 Euro 14.193.040 ABD Doları) ¹⁸	101 gün	Yurt dışı satış
88) 23.10.2015, 412/B-1285	Bono	14.800.000 Euro (16.811.320 ABD Doları) ¹⁹	101 gün	Yurt dışı satış
89) 03.11.2015, 423/B-1285	Bono	12.600.000 Euro (13.861.260 ABD Doları) ²⁰	93 gün	Yurt dışı satış
Toplam		1.973.471.258 ABD Doları / 5.000.000.000 ABD Doları		

¹⁵ 15.09.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1305 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹⁶ 22.09.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1175 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹⁷ 29.09.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1242 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹⁸ 15.10.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1446 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

¹⁹ 21.10.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1359 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.

²⁰ 30.10.2015 tarihli TCMB çapraz kuru (1 Euro=1,1001 ABD Doları) üzerinden hesaplanmıştır.